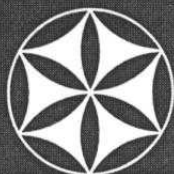

۲۰۲۰۳۷۵

به نام خداوند جان و خرد

دهانه غلامان:
شهری و محامشی در
جنوب شرقی ایران

انتشارات آریامنا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

دهانه غلامان:

شهری هخامنشی در جنوب شرقی ایران

| به کوشش دکتر سیدمنصور سیدسجادی |

| با همکاری گروه پژوهشی باستان کاوی تیسافرن |

| چاپ و صحافی: مهرگان |

| نوبت چاپ: نخست، ۱۳۹۸ | شمارگان: ۱۰۰ نسخه |

| تصویر جلد: تصویری از دهانه غلامان، عکس از دکتر کورش محمدخانی |

| تارخا: www.aryaramna.ir |

| نامه‌نگار: info@aryaramna.ir, aryaramna@hotmail.com |

| نشانی: تهران، صندوق پستی: ۵۶۹-۱۴۵۱۵ |

| همراه: ۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶ |

| همه حقوق این اثر برای انتشارات آریارمنا محفوظ است. |

| تکثیر، انتشار، چاپ و بازتولید این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیک و ذخیره روی سی‌دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی انتشارات آریارمنا ممنوع و متخلفان بر پایه قانون «حمایت از حقوق معنوی و نامتلفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند

سرشناسه	: سیدسجادی، سیدمنصور، ۱۳۲۷.
عنوان و نام پدیدآور	: دهانه غلامان: شهری هخامنشی در جنوب شرقی ایران/ به کوشش سیدمنصور سیدسجادی.
مشخصات نشر	: تهران: آریارمنا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۱۶ ص.: مصور (بخشی رنگی)، جدول.
فروست	: ایران شهر: ۵.
شابک	: 978-622-95482-0-2
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتاب حاضر با همکاری گروه پژوهشی باستان کاوی تیسافرن منتشر می‌شود.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۴۹۳.
عنوان دیگر	: شهری هخامنشی در جنوب شرقی ایران.
موضوع	: دهانه غلامان (شهر باستانی)
موضوع	:
موضوع	: سیستان -- آثار تاریخی
موضوع	:
شناسه افزوده	: گروه پژوهشی باستان کاوی تیسافرن
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ۸۵/۸۴ ی/ ۲۹ DSRT
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۷۴۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۷۳۹۶۸

eh Gholaman, Iran

(Iran and Afghanistan) -- Antiquities

فهرست

مقدمه	۹
درآمد	۱۱

بخش اول: پژوهش های باستان شناسی

باستان شناسان ایتالیایی در سیستان، امیر شرا، ترجمه مومان خواجه نوری	۱۹
نخستین گزارش مقدماتی کاوش های دهانه غلامان (سیستان، ایران ۱۹۶۲-۱۹۶۳) امیرتو شرآتو، ترجمه حسین سرحدی دادیان	۲۵
شواهدی از زندگی مذهبی در دهانه غلامان سیستان، امیر شرا، ترجمه عقیل عابدی	۶۷
دهانه غلامان: شهری مخامنشی در سیستان، سید منصور سید سجادی	۸۹
نگاهی مختصر به کاوش های دهانه غلامان ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴، سید منصور سید سجادی	۱۲۷
سه تصویر از دوره مخامنشی در دهانه غلامان، سید منصور سید سجادی و فرهاد میر مقدم	۱۵۳
رایج ترین گونه های سفال و تنوع مکانی آنها در دهانه غلامان سیستان، برونو سینو، ترجمه حسین سرحدی دادیان	۱۷۳
نشانه های انسان ریخت (؟) بر مهر و سفال های دهانه غلامان: ارزیابی چند فرضیه، زهره زمیری	۱۸۷

بخش دوم: بررسی، مرمت و حفاظت

شناسایی و بررسی باستان شناسی محوطه دهانه غلامان، سیستان (بررسی آزمایشی آرکئوژئوفیزیک)

۲۲۳ کورش محمدخانی، بامشاد یغمایی

عملیات حفاظتی در ساختمان شماره ۳ دهانه غلامان سیستان، لوکا ماریانی، ترجمه حسین سرحدی

۲۷۹ دادیان

۲۹۳ کتاب‌نامه

۳۰۱ تصویرهای رنگی

مقدمه

همان گونه که در بخش های مختلف مجسمه حاضر آمده محوطه باستانی دمانه غلامان از مهم ترین آثار باستانی مورد توجه در استان سیستان و بدخستان است. این محوطه ابتدا در طی سال های اولیه دهه شصت میلادی توسط گروه باستان شناسی مؤسسه این موقوفه حفاری شد و سپس کار بررسی و تحقیق در آن تا سال ۱۳۷۹ به تعویق افتاد. در این سال گروه باستان شناسی شهر سوخته مأموریت یافت تا کار کاوش و پژوهش در این محوطه باستانی را نیز جزو برنامهای روشنی خود انجام دهد. کاوش و پژوهش در دمانه غلامان، به خاطر عدم تأمین بودجه لازم به صورت مرتب انجام گرفته و سپس با تغییراتی که در مدیریت پژوهشکده باستان شناسی کشور پیش آمد با نوسازی تظلم شد.

از آنجاکه به هر صورت آشنایی با زمینه های گوناگون این مجموعه برای محققان و دانشجویان رشته های باستان شناسی، معماری و تاریخ ایران باستان لازم به نظر می رسد و از سوی دیگر به خاطر پراکندگی مقالات و نایاب بودن مجلات، امکان دستیابی به نتایج پژوهش های منتشر شده به زبان های بیگانه و تحقیقات انجام شده توسط باستان شناسان ایرانی برای همگان میسر نیست، لازم دیدیم با گردآوری و ترجمه مقالات باستان شناسان غیر ایرانی و همچنین مقالات و پژوهش های محققان را در یک مجلد منتشر کنیم تا از یکسو امکان دستیابی به این مقالات برای پژوهشگران فراهم آید و از سوی دیگر اشاعه برخی از اظهارات غیر کارشناسانه مانند رصدخانه بودن ساختمان شماره ۳ و یا بدتر از آن ایلامی بودن این محوطه گرفته شود.

کتاب حاضر شامل یک درآمد، یک مقدمه و دو بخش باستان‌شناسی و بررسی، مرمت و حفاظت است. ابتدا قرار بود دو فصل از کتاب ایران‌شناس بزرگ ایتالیایی شادروان گرادو نیولی با عنوان های زرنکا و زرین نیز جهت آشنایی با جغرافیای تاریخی سیستان نیز در این کتاب بیاید، اما از آنجاکه مقالات مزبور در کتاب پژوهش های تاریخی درباره سیستان باستانی منتشر شده از اضافه کردن آن در اینجا خودداری شد و علاقه‌مندان می‌توانند به اصل کتاب مراجعه نمایند و در صورت لزوم آشنایی با جغرافیای تاریخی سیستان باستان برای شناسایی هر چه بیشتر و بهتر سرزمین سیستان و محوطه های باستانی آن با کمک آشکار است. اطلاعات جامع و علمی درخور توجهی درباره وضعیت جغرافیای طبیعی و تاریخی مذهبی مزاره اول پیش از میلاد در نوشته های باستانی (کتیبه های هخامنشیان، متون ساسانی، متون اسلامی و...) مانند وندیداد، نوشته های مورخان ایرانی و بالاخره نوشته ها و متون نویسندگان دوران اسلامی موجود دارد که استفاده از این منابع اطلاعات گران بهایی درباره جغرافیای تاریخی این منطقه را در اختیار پژوهشگران می‌گذارد.

بخش اول کتاب به مباحث باستان‌شناسی پرداخته است. در این بخش تعداد هشت مقاله از پژوهشگران خارجی و ایرانی درباره مسائل باستان‌شناسی دهانه غلامان آمده است. نخستین مقاله گزارش گونه کوتاهی با عنوان هیئت باستان‌شناسان ایتالیایی در سیستان است که توسط شادروان امبرتو شراتو کاشف و نخستین کاوشگر دهانه غلامان نوشته شده و تنها ارائه آشنایی با سابقه کار منتشر می‌شود. مقاله بعدی نیز ترجمه‌ای از همین باستان‌شناس با عنوان نخستین کاوش مقدماتی کاوش های دهانه غلامان (سیستان- ایران ۱۳۶۲-۱۳۶۳) است که در حقیقت تنها گزارش فنی گروه باستان شناسان ایتالیایی درباره کاوش های دهانه غلامان نیز به شمار می‌رود که به شرح کاوش ما پرداخته است. سومین مقاله نیز از همین باستان‌شناس با عنوان شواهدی از زندگی مذهبی در دهانه غلامان سیستان است. شراتو در این مقاله و با توجه به شواهد بسیار زیاد و غیر قابل انکاری که در کاوش های ساختمان شماره ۳ به دست آمده درباره مذبح ساکنان این شهر فرضیه هایی را ارائه کرده است. مقاله بعدی با عنوان دهانه غلامان: شهری هخامنشی در سیستان، از نویسنده مطهر حاضر است. این مقاله به شرح کاوش های دهانه غلامان در پیش از زمان انقلاب اسلامی ایران پرداخته و نتایج به دست آمده از

سوی باستان‌شناسان ایتالیایی را مورد نظر قرار داده است. مقاله پنجم با عنوان نگاهی مختصر به کاوش‌های دهانه غلامان ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۴ نیز از آن نویسنده است که به‌صورت خلاصه برخی از نتایج به‌دست‌آمده از این کاوش‌ها را معرفی کرده است. ششمین مقاله تحت عنوان سه تصویر از دوره هخامنشی در دهانه غلامان است که آن نیز توسط نویسنده این سطور و فرامرز صابر مقدم در باره نقاشی‌های دیواری پیداشده در دهانه غلامان نوشته‌شده است. مقاله بعدی رایج‌ترین گونه‌های سفال و تنوع مکانی آن‌ها در دهانه غلامان سیستان نوشته برونو جینیو یکی از دانشجویان امپراتور شراتو بوده که توسط حسن سیدی دادیان به فارسی برگردانده شده است. آخرین مقاله بخش باستان‌شناسی تحت عنوان نشانه‌های انسان‌زیخت (۹) بر مهر و سفال دهانه غلامان: ارزیابی چند فرضیه که نتیجه جدیدترین تحقیقات انجام‌شده در باره سفال دهانه غلامان است از آن سرکار خانم زهره زهیری است. بخش دوم این مقالات شامل دو مقاله در زمینه بررسی و چگونگی حفاظت، مرمت و نگهداری آثار مربوط به دهانه غلامان و آثار مربوطه به آن است. حسن سیدی دادیان در مقاله این بخش شناسایی و بررسی باستان‌شناسی محوطه دهانه غلامان - سیستان (و بررسی آثار پیش و ژئوفیزیک) نوشته کورش محمدخانی و بامشاد یغمایی است. این مقاله نتیجه برخی از آخرین پژوهش‌های ژئوفیزیکی محمدخانی و همکارانشان در دهانه غلامان است که یکی از تازه‌ترین مقالات منتشرشده درباره این محوطه باستانی نیز است. آمدن این مقاله در این بخش از آن‌رو بوده که بتواند مسئولان و مأموران حفاظت محوطه را در شناسایی نقاط به‌دست‌آمده یاری کند. دومین مقاله این بخش عملیات حفاظتی در دهانه غلامان سیستان نوشته لوکا ماریانی معمار - باستان‌شناس ایتالیایی درباره برخی عملیات حفاظتی در کوه خواجه و دهانه غلامان است.

دکتر سیدمنصور سیدسجادی

رم. فروردین ۱۳۹۱ / عشق‌آباد شهریور ۱۳۹۶